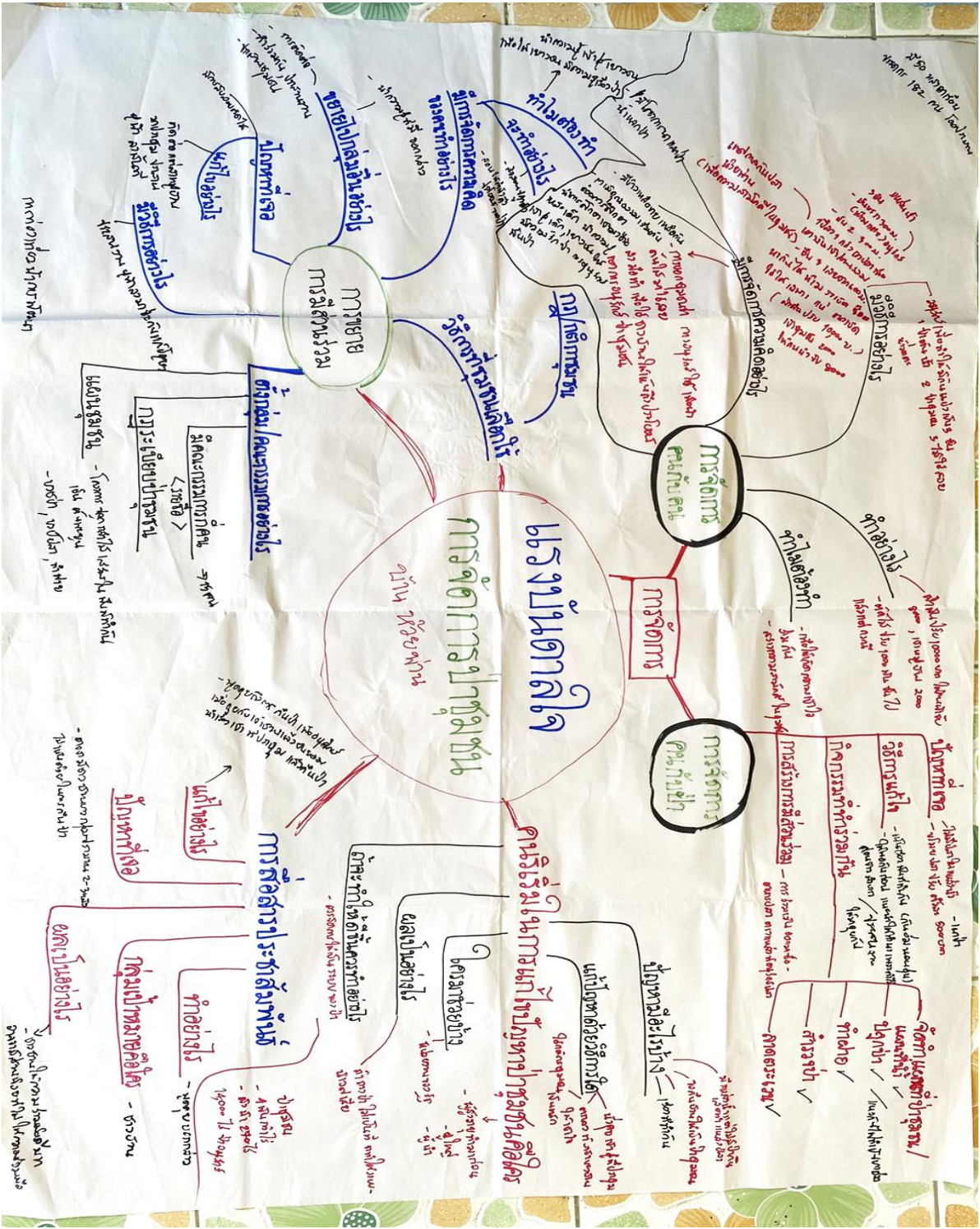

บ้านห้วยพ่าน ตำบลเปือ อำเภอ เสิงกลาง จังหวัดน่าน

รูปที่ 10 แผนที่ความคิดเครือข่ายป้าชุมชนบ้านห้วยพ่าน ตำบลเปือ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดอำนาจเจริญ

บ้านห้วยพ่าน ตำบลเปือ อำเภอ เชียงกลาง จังหวัดน่าน

1. ข้อมูลพื้นฐาน

1.1 ประวัติความเป็นมา

บ้านห้วยพ่าน เริ่มก่อตั้งหมู่บ้านหลังเหตุการณ์การสู้รบทางด้านความคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยกับรัฐบาล ประมาณปี พ.ศ.2502 ครอบครัวในป่าที่บับนภูเขาสูงของอำเภอบ่อเกลือต้องอุ้มลูกจูงหลานเดินทางอพยพหนีภัยสงครามหาที่บุกเบิกสร้างที่ดินทำกินใหม่ ครอบครัวกลุ่มหนึ่งได้อพยพลงมาอยู่รวมกันบริเวณที่ราบระหว่างหุบเขาริมห้วยพ่าน จากนั้นเริ่มการจัดสรรปันแบ่งที่ดินเพื่อสร้างบ้านกระตังกลายเป็นชุมชน และได้รับการรับรองจัดตั้งเป็นหมู่บ้านอย่างเป็นทางการเมื่อปี 2529 โดยใช้ชื่อทางการว่า “หมู่บ้านห้วยพ่าน” หมู่ 13 ต.เปือ อ.เชียงกลาง จ.น่าน

คำว่า “พ่าน” หมายถึง “กล้วย” ในอดีตหมู่บ้านห้วยพ่านที่มีลำห้วยสาขาที่ไหลลงมาบรรจบกับแม่น้ำน่าน พื้นที่เป็นป่าไม้ใหญ่ทึบ มีความอุดมสมบูรณ์มาก มีสัตว์ป่า เช่น เสือ หมี วัวป่า สัตว์ป่าหลากหลายชนิด

บ้านห้วยพ่านอยู่ห่างจากอำเภอเชียงกลาง ประมาณ 21 ก.ม. ห่างจากตัวอำเภอทุ่งช้าง ประมาณ 10 ก.ม. และห่างจากตัวจังหวัดน่าน ประมาณ 102 ก.ม. การเดินทางเข้า-ออกหมู่บ้านในฤดูฝนเป็นไปอย่างยากลำบาก มีจำนวนประชากร 182 คน แยกเป็นชาย 79 คน หญิง 72 คน และมีจำนวนครัวเรือน 48 ครัวเรือน ชาวบ้านประกอบอาชีพหลักคือการทำเกษตรกรรม ได้แก่ ทำนาขั้นบันไดขึ้นตามลำห้วยและพื้นที่ร่องสันปันน้ำ ปลูกข้าวไร่ตามเชิงเขา ปลูกพืชผักทำสวนผสมผสาน ทำไร่ผสมผสาน และเลี้ยงสัตว์ โค กระบือ หมูพื้นเมือง ไก่ เป็ด และประกอบอาชีพเสริม ได้แก่ รับจ้างทั่วไป ค้าขาย จักสาน และทำโฮมสเตย์

ชาวบ้านนับถือศาสนาพุทธ และยังคงนับถือ “ผีลอมจาวบ้าน” ซึ่งเป็นเจ้าที่ที่ทำหน้าที่ปกป้องรักษาดูแลคุ้มครองลูกหลานในหมู่บ้านให้อยู่ร่มเย็นเป็นสุข

หมู่บ้านอยู่ในเขตปกครององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตำบลเปือ อำเภอเชียงกลางจ.น่าน

1.2 ลักษณะที่ตั้ง

พิกัด 47Q, X: 692795, Y: 2141577 มีอาณาเขตติดต่อกับ

ทิศเหนือ ติดกับ บ้านน้ำพิ อ.ทุ่งช้าง
 ทิศใต้ ติดกับ บ้านน้ำมิด อ.เชียงกลาง
 ทิศตะวันออก ติดกับ บ้านน้ำอ้อ อ.เชียงกลาง
 ทิศตะวันตก ติดกับ บ้านถ้ำเวียงแก อ.เชียงกลาง

ระยะทางห่างจากอำเภอเชียงกลาง ประมาณ 21 ก.ม, ห่างจากตัวอำเภอทุ่งช้าง ประมาณ 10 ก.ม. และห่างจากตัวจังหวัดน่าน ประมาณ 102 ก.ม.

1.3 สภาพพื้นที่

บ้านห้วยพ่านเป็นพื้นที่ราบสูง มีภูเขาสลับซับซ้อน มีแม่น้ำน่าน และน้ำห้วยพ่าน ไหลผ่าน และพื้นที่ป่าที่ชาวชุมชนบ้านห้วยพ่าน พื้นที่รับผิดชอบดูแลรักษามีทั้งหมด จำนวน 10,315 ไร่ 88 ตารางวา การใช้ประโยชน์ในที่ดินของบ้านห้วยพ่าน จำแนกประเภท ได้ดังนี้ พื้นที่อยู่อาศัยประมาณ 15 ไร่, พื้นที่ทำการเกษตร 1,025 ไร่, พื้นที่ทำนา 167 ไร่และพื้นที่ทำไร่-ทำสวน 858 ไร่

1.4 ลักษณะอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศ ได้รับอิทธิพลมรสุมเขตร้อน มี 3 ฤดู ฤดูร้อน ฤดูฝน ฤดูหนาว

ฤดูร้อน	อากาศร้อนมาก มีอุณหภูมิเฉลี่ย 37 – 38 องศา
ฤดูหนาว	อากาศจะหนาวจัด ในเดือน พฤศจิกายน – กุมภาพันธ์
ฤดูฝน	ในช่วงเดือน พฤษภาคม – ตุลาคม

1.5 ประชากร

จำนวนครัวเรือน 45 หลังคา จำนวนครอบครัว 64 ครอบครัว ผู้สูงอายุ ได้รับเบี้ยยังชีพจาก อบต.เปือ จำนวน 27 คน ผู้ด้อยโอกาส หรือผู้พิการ ได้รับเบี้ยยังชีพจาก อบต.เปือ จำนวน 7 คน ประชากร 172 คน

ประชากร	ชาย	หญิง	รวม
เด็ก	18	13	31
ผู้ใหญ่	74	67	141

1.6 อาชีพหลัก/พืชหลักในชุมชน

ชาวชุมชนห้วยพ่าน ประกอบอาชีพทำนาขั้นบันไดขึ้นตามลำห้วยและพื้นที่ร่องสันปันน้ำแล้ว บางส่วนยังปลูกข้าวไร่ตามเชิงเขา นอกจากนั้นโดยส่วนใหญ่จะทำไร่ข้าวโพด ส่วนในพื้นที่หัวไร่ท้ายสวนยังปลูกพืชผักทำสวนผสมผสานเพื่อไว้กินใช้ในครัวเรือน และชาวชุมชนอีกประมาณ 20 % ของประชากรในหมู่บ้าน จัดสรรพื้นที่ปลูกมะม่วงหิมพานต์และสวนยางพารา และอีกกว่า 50% ของประชากรในหมู่บ้าน ประกอบอาชีพเสริมเลี้ยงสัตว์ โค กระบือ หมูพื้นเมือง ไก่ เป็ด รวมถึงปลูกผักหาของป่าทั้งใช้เป็นอาหารในครัวเรือนและแบ่งขาย ประมาณ 5% ของประชากรในหมู่บ้านจะออกไปรับจ้างทำงานก่อสร้างและรับจ้างทั่วไป

1.7 สภาพพื้นที่ก่อนและหลังการทำกิจกรรมด้านการจัดการไฟฟ้าและฝุ่นควัน

บ้านห้วยพ่าน หมู่ที่ 13 ตำบลเปือ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดอำนาจเจริญ มีพื้นที่ป่าชุมชนทั้งหมด 4,271 ไร่ โดยแบ่งเป็น 2 แปลง แปลงที่ 1 มีเนื้อที่ 271 ไร่ แปลงที่ 2 มีเนื้อที่ 4,000 ไร่ รวมป่าใช้สอย พื้นที่ทำกิน 1,600 ไร่ ป่าอนุรักษ์ 14,000 ไร่

สภาพพื้นที่ก่อนทำกิจกรรม แต่ก่อนป่ามีความเสื่อมโทรมเนื่องจากมีชาวม้งพื้นที่ทำกินอยู่ติดกับเขตป่าชาวบ้านขาดความรู้ในเรื่องการจัดการไฟฟ้า ทำให้ในอดีตมีการเกิดไฟฟ้าบ่อยครั้ง ปัจจุบันหลังการทำกิจกรรมด้านการจัดการไฟฟ้าและฝุ่นควัน มีการทำแนวกันไฟเพื่อป้องกันการเกิดไฟป่าลุกลามทำให้ป่ามีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้น

2. ข้อมูลเชิงลึก

แรงบันดาลใจในการจัดการป่าชุมชนของหมู่บ้านห้วยพ่าน หมู่ที่ 13 ตำบลเปือ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดอำนาจเจริญ

คนริเริ่มในการแก้ไขปัญหา

คนริเริ่มในการแก้ไขปัญหา คือ ผู้เฒ่าผู้แก่, ผู้ใหญ่, ผู้นำชุมชน ปัญหาที่เจอคือ ชาวบ้านมีการขยายพื้นที่ทำกินเพิ่มเติม มีแหล่งน้ำแต่ไม่มีปลา กิน เลี้ยงทำแหล่งน้ำพร้อมปล่อยปลา, แก้ไขปัญหาด้วยวิธีการผู้นำเรียกประชุม/ขอความร่วมมือจากชาวบ้าน ทำข้อตกลงกับชาวบ้านโดยการขอคืนที่ดินทำกินให้เป็นพื้นที่ป่าชุมชน โดยมีโครงการป่าแลกนา โครงการป่าแลกแหล่งน้ำ โดยมีหน่วยงานของรัฐมาร่วมในการแก้ไขปัญหาพร้อมกับชาวบ้าน โดยชาวบ้านในพื้นที่ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการอนุรักษ์ จัดการ พื้นที่ป่าชุมชนมีความสมบูรณ์เพิ่มขึ้นและมีการใช้ทรัพยากรและผลผลิตจากป่าได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าจะทำให้ดีขึ้นควรมีการจัดการให้เป็นระบบป่ามากขึ้น

การสื่อสาร/เชิญชวนในการดำเนินการแก้ไข

การเรียกประชุมชาวบ้าน โดยการเชิญชวนจากผู้นำชุมชน ผลจากการประชาสัมพันธ์คือ ชาวบ้านส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีคืออาจจะมีส่วนน้อยที่ไม่ให้ความร่วมมือ แก้ไขโดยการพูดคุยถึงการคืนป่าเพื่ออนุรักษ์ป่าเมื่อพูดคุยแล้วชาวบ้านยินยอมแล้ว จึงนำเรื่องเข้าที่ประชุม แล้วคืนป่าให้เสร็จสมบูรณ์

การขยายการมีส่วนร่วม

เครือข่ายป่าชุมชนชาวบ้านห้วยพ่าน หมู่ที่ 13 ตำบลเปือ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดอำนาจเจริญ มีการตั้งกลุ่ม/คณะทำงานของป่าชุมชนทั้งหมด 15 คน มีการให้ความรู้แก่เยาวชนเพื่อให้เยาวชนมีความรู้เรื่องการอนุรักษ์ป่า แหล่งน้ำ มีการขยายไปยังกลุ่มอื่นโดยมีการประสานงานของชุมชน โดยผู้ใหญ่บ้าน ปัญหาที่เจอคือมีชาวบ้านบางกลุ่มที่มีความขัดแย้งในเรื่องการอนุรักษ์ป่า การคืนป่า แก้ไขปัญหาโดยการเรียกชาวบ้านกลุ่มนั้นมาคุยหรือปรับความเข้าใจในการอนุรักษ์ป่า

แผนชุมชน/ข้อตกลงป่าชุมชน

1. โครงการปลูกกล้าไม้เสริมในพื้นที่ทำกิน เช่น ต้นพะยูง
2. บวชป่า, บวชน้ำ, ทำฝาย

คณะกรรมการป่าชุมชน <ol style="list-style-type: none">1. นายสมบูรณ์ ใจปึง2. นายธิตวิวัฒน์ ใจปึง3. นางวรางคณา ลูต้า4. นายสมจิตร ใจปึง5. นางบัวจันทร์ แสนไทย6. นางณิชากร งามอน	<ol style="list-style-type: none">7. นางอัญชลี ใจปึง8. นายชัย แสงอุด9. นายจิต ใจปึง10. นายตัน แสงอุด11. นายสุด ใจปึง12. นายศักดิ์ ใจปึง13. นางกมลรัตน์ ใจปึง
---	--

กฎระเบียบชุมชน

1. ห้ามตัดไม้ทำลายป่าในเขตป่าต้นน้ำลำธารผู้ใดฝ่าฝืนปรับ 10,000 บาท
2. ห้ามล่าสัตว์ทุกชนิดในเขตป่าชุมชน
3. ห้ามดื่มของมึนเมาทะเลาะวิวาทและเปิดเพลงเสียงดังเกินเวลา 20.00 น.
4. ห้ามจุดไฟเผาป่าเพื่อหาของป่าและล่าสัตว์ผู้ใดฝ่าฝืนปรับ 5,000 บาทจ่ายให้ผู้พบเห็น 3,000 บาทเข้ากองทุนหมู่บ้าน 2,000 บาท
5. ห้ามจับปลากินในเขตอนุรักษ์พันธุ์ปลาตั้งแต่ศพผ่านถึงศพจันทร์ผู้ใดฝ่าฝืนปรับตัวละ 500 บาทหรือปรับ 10,000 บาทจ่ายให้ผู้พบเห็น 8000 บาทเข้ากองทุนหมู่บ้าน 2,000 บาท
6. ห้ามยิงปืนในเขตหมู่บ้านฝ่าฝืนปรับแรก 50 บาทปรับต่อไปปรับ 100 บาท
7. ขาดการพัฒนาและการประชุมหมู่บ้านเกินสามครั้งตัดออกจากกองทุนทุกอย่างของหมู่บ้าน
8. ห้ามขโมยทรัพย์สินของผู้อื่นฝ่าฝืนปรับ 10,000 บาทพร้อมยึดของกลาง
9. ห้ามค้ำ ห้ามขาย ห้ามเสพสิ่งเสพติดผู้ใดฝ่าฝืนปรับเม็ดละ 5,000 บาทและตัดออกจากกองทุนทุกอย่างของหมู่บ้าน

กฎ กติกาชุมชน

กฎเกณฑ์การใช้ประโยชน์ในป่าชุมชนในขอบเขตที่ไม่ทำลายและใช้ประโยชน์ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น การเข้าไปเก็บเห็ด หาหน่อไม้ เป็นต้น สามารถทำได้ยกเว้นการเก็บเห็ด หาหน่อไม้ หรือตัดไม้เพื่อนำไปขาย ซึ่งไม่สามารถทำได้

การจัดการคนกับคน

มีการจัดการความคิดของคนโดยการเรียกชาวบ้านประชุมทำข้อตกลงร่วมกันในเรื่องแนวทางในการอนุรักษ์ และการใช้ทรัพยากรจากป่าชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างความเข้าใจให้ตรงกัน มีการพูดถึง ประโยชน์ในการอนุรักษ์ป่าชุมชน อนุรักษ์เพื่อทำให้มีกิน แบ่งเป็น 3 ชั้น 1.ป่าต้นน้ำ 2.ป่าชุมชน 3.ป่าไม้ใช้สอย

การจัดการคนกับป่า

ปัญหาในการจัดการคนกับป่า คือ มีการลักลอบตัดไม้และบุกรุกพื้นที่ป่าเพิ่มเติม การเผาป่า การขโมยปลา ในพื้นที่อนุรักษ์ของหมู่บ้าน วิธีการแก้ไขในเรื่องนี้ก็คือการทำข้อตกลงร่วมกัน รวมถึงการมีกิจกรรมในการช่วยอนุรักษ์ พื้นที่ป่าชุมชนที่ให้ชาวบ้านทำร่วมกัน ได้แก่ การจัดทำแผนที่ป่าชุมชน/แผนที่น้ำ การปลูกป่า เสริม การทำฝายชะลอน้ำ การสำรวจป่า การลาดตระเวน และการทำแนวกันไฟ

Swot การจัดการป่าชุมชนบ้านห้วยฟ่าน ตำบลเปือ อำเภอลำปาง จังหวัดน่าน

จุดแข็ง	โอกาส
<ul style="list-style-type: none">- ชาวบ้านส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการช่วยกันอนุรักษ์พื้นที่ป่า- ชาวบ้านส่วนใหญ่ปฏิบัติตามกฎระเบียบชุมชนที่ตั้งไว้ร่วมกัน- มีกิจกรรมการจัดทำแผนที่ป่าชุมชน/แผนที่น้ำ การปลูกป่าเสริม การทำฝายชะลอน้ำ การสำรวจป่า การลาดตระเวน และการทำแนวกันไฟ- ผู้นำชุมชนทำข้อตกลงร่วมกับชาวบ้านโดยการขอคืนพื้นที่ทำกินให้เป็นพื้นที่ป่าชุมชน โดยมีโครงการป่าแลกลนา โครงการป่าแลกลแหล่งน้ำ เพื่อเพิ่มพื้นที่ป่าอนุรักษ์- ชุมชนมีความเข้มแข็ง มีผู้นำที่เด็ดขาด กล้าตัดสินใจ- มีการปลูกจิตสำนึกให้กับเยาวชนในการช่วยกันอนุรักษ์ป่าชุมชนให้ยั่งยืน- มีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้บ้านห้วยฟ่าน โรงเรียนดิน "เด็กนำหน้า ผู้ใหญ่เดินตามสองข้างทางคือขุนเขา " บ้านห้วย	<ul style="list-style-type: none">- มีงบประมาณของหน่วยงานรัฐเข้ามาสนับสนุนในโครงการป่าแลกลนา โครงการป่าแลกลแหล่งน้ำ- มีหน่วยงานของกรมป่าไม้เข้ามาสนับสนุนในเรื่องของกล้าไม้ในการปลูกเสริมในพื้นที่- มีหน่วยงานของตำรวจ (ตชด.) เข้ามาช่วยเหลือ

<p>ฟ่านเป็นองค์กรชุมชนแห่งแรกในประเทศไทยที่ยื่นขอจดทะเบียนจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตามกฎหมายกระทรวง ห้องเรียนที่อนุญาตให้ป็นข้ามกำแพงรั้วได้และวิ่งเล่นบน ลู่วิ่งเทือกสวนไร่นา โดยมีนายสมบุญ ใจปิง ผู้ใหญ่บ้านแห่งหมู่บ้านห้วยฟ่านและผู้อำนวยการศูนย์ การเรียนรู้ชุมชนธรรมชาติบ้านห้วยฟ่าน เป็นผู้ริเริ่ม</p>	
<p style="text-align: center;">จุดอ่อน</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีชาวบ้านบางกลุ่มกลัวลอบตัดไม้และบุกรุกพื้นที่ป่า เพิ่มเติม การเผาป่า การขโมยปลาในพื้นที่อนุรักษ์ของ หมู่บ้าน - ชาวบ้านบางกลุ่มที่มีความขัดแย้งในเรื่องการอนุรักษ์ ป่า การคืนป่า 	<p style="text-align: center;">อุปสรรค</p> <ul style="list-style-type: none"> - ขาดงบประมาณในการสนับสนุน - เนื่องจากเป็นพื้นที่ห่างไกล การช่วยเหลือจาก หน่วยงานไม่ทั่วถึง

ข้อเสนอแนะ ควรมีการจัดการให้เป็นระบบป่ามากยิ่งขึ้น